

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента (ки) Валюх Аліни Володимирівни

групи Ф.мз -01с

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на

відповідне джерело

(підпис)

Валюх А.В.

(ініціали та прізвище студента)

Керівник к. е. н., доцент

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

Гуменна Ю. Г.

(ініціали, прізвище)

Суми 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

_____ Л.Л. Гриценко

« __ » _____ 20 __ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи магістра

Студент (-ка) групи Ф.мз – 01с інституту (центру) _____

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Валюх Аліни Володимирівни

Тема роботи: «Фінансова безпека в умовах цифровізації»

Затверджено наказом по СумДУ №__ від «__» _____ 20 __ р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «_____» __ 20 __ р.

Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти з питань економічного розвитку країни, звіти Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики, відповідні офіційні дані Національного банку України . Інформаційним забезпеченням дослідження стали також монографічні дослідження та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів щодо розвитку цифровізації та фінансової безпеки.

Зміст основної частини роботи:

Розділ 1 Теоретико-методичні основи формування фінансової безпеки

1.1. Теоретичні основи визначення фінансової безпеки

1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки

Розділ 2 Цифрова економіка та її вплив на фінансову безпеку в Україні

2.1. Особливості формування цифрової економіки в Україні

2.2. Аналіз впливу цифровізації на фінансову безпеку країни

2.3. Оцінка взаємозв'язку між цифровізацією та фінансовою безпекою в Україні

Розділ 3 Перспективи розвитку фінансової безпеки України в умовах цифровізації

Дата видачі завдання: «__» _____ 20__ р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____

Завдання прийнято до виконання « _____ » _____ 20__р.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра на тему
«Фінансова безпека в умовах цифровізації»

Валюх Аліни Володимирівни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. У теперішній час важливим процесом є введення цифрових технологій в економічну діяльність будь-якої країни. Поступовий перехід в цифрову економіку потребує умов, щоб фінансові можливості країни відповідали економічним потребам суспільства та навпаки. За такої умови постає задача забезпечення країни та її регіонів фінансовою безпекою задля конкурентноспроможності підприємств, розвитку соціально-економічного рівня розвитку країн. Завдяки цифровій економіці для країни в цілому та громадян зокрема з'являються нові перспективи та можливості. Завдяки цифровій економіці з'являються нові місця працевлаштування, відбувається зміна обліку на електронний, а також електронне управління. Це формує можливості приєднання до міжнародного онлайн-бізнесу.

Фінансова безпека є однією з умов успішного розвитку України та є важливою характеристикою іміджу країни на міжнародному економічному ринку.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних, методичних і практичних основ фінансової безпеки України в контексті визначення впливу цифровізації на фінансову безпеку держави та формування напрямів її зростання у перспективі.

Об'єкт дослідження: фінансова безпека України в умовах цифровізації.

Предмет дослідження: фінансово-економічні відносини, що виникають в процесі забезпечення фінансової безпеки в умовах цифрової трансформації.

Методи дослідження:

– метод теоретичного узагальнення – при дослідженні теоретичних аспектів фінансової безпеки та процесів цифровізації,

- аналіз та синтез, порівняльний та статистичний аналіз – при зборі статистичних даних, їх систематизації, аналізі та узагальненні,
- графічний метод – при відображенні результатів дослідження на рисунках, схемах.
- кореляційно-регресійний аналіз – при визначенні залежності між показниками фінансової безпеки та індексів цифрової економіки, та ВВП.

Основний результат роботи. У кваліфікаційній роботі магістра визначено економічну сутність фінансової безпеки; визначено особливості формування процесу цифровізації в Україні, досліджено методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки, проаналізовано вплив цифровізації на фінансову безпеку України, визначено взаємозв'язок між індексами цифрової економіки та фінансовою безпекою, обґрунтовано пріоритетні напрями розвитку фінансової безпеки .

Ключові слова: фінансова безпека, цифрова економіка, бюджетна безпека, валютна безпека, економічний розвиток, грошово-кредитна безпека, боргова безпека, банківська безпека, цифровізація.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 43 сторінках, з яких список використаних джерел із 31 найменувань. Робота містить 13 таблиць, 3 рисунка, а також 1 додаток.

Рік захисту роботи – 2021 рік.

ЗМІСТ

Зміст	6
Вступ	7
1 Теоретико-методичні основи формування фінансової безпеки	9
1.1 Теоретичні основи визначення фінансової безпеки	9
1.2 Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки	13
2 Цифрова економіка та її вплив на фінансову безпеку в Україні	22
2.1 Особливості формування цифрової економіки в Україні	22
2.2 Аналіз впливу цифровізації на фінансову безпеку країни	26
2.3 Оцінка взаємозв'язку між цифровізацією та фінансовою безпекою в Україні	29
3 Перспективи розвитку фінансової безпеки України в умовах цифровізації	33
Висновки	36
Перелік посилань	38
Додатки	42
Додаток А	42

ВСТУП

У теперішній час важливим процесом є введення цифрових технологій в економічну діяльність будь-якої країни. Поступовий перехід в цифрову економіку, що має світову назву Industry 4.0 – Четверта індустріальна революція, - потребує умов, щоб фінансові можливості країни відповідали економічним потребам суспільства та навпаки. За такої умови постає задача забезпечення країни та її регіонів фінансовою безпекою задля конкурентноспроможності підприємств, розвитку соціально-економічного рівня розвитку країн. Завдяки цифровій економіці для країни в цілому та громадян зокрема з'являються нові перспективи та можливості. Завдяки цифровій економіці з'являються нові місця працевлаштування, відбувається зміна обліку на електронний, а також електронне управління. Це формує можливості приєднання до міжнародного онлайн-бізнесу.

Цифрова економіка взагалі розглядалася в роботах науковців, таких як: Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А., Пілінський В.В., Веретюк С.М. Переважно розглядалася як система, в якій більшою частиною є застосування цифрових технологій.

В теперішній час в Україні вже і підприємства, і деякі державні органи частково пов'язані з інформаційними технологіями і відбувається поступовий перехід до цифровізації. Малий і середній бізнес уже працює і в Інтернеті та по максимуму використовує інформаційні технології та цифрові методи задля просування своїх послуг, товарів.

Фінансова безпека є однією з умов успішного розвитку України та є важливою характеристикою іміджу країни на міжнародному економічному ринку. Задля того щоб забезпечити перспективу на довгий період необхідно запровадити дієвий організаційно-економічний підхід щодо управління безпекою на рівні країни. Задля цього треба розробити ефективну систему фінансового забезпечення розвитку

країни, з урахуванням впливу різних факторів та чинників на рівень досягнення її цілей.

Мета роботи – дослідження теоретичних, методичних і практичних основ фінансової безпеки України в контексті визначення впливу цифровізації на фінансову безпеку держави та формування напрямів її зростання у перспективі.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, що виникають в процесі забезпечення фінансової безпеки в умовах цифрової трансформації.

Об'єкт дослідження – фінансова безпека в Україні в умовах цифровізації.

Методи дослідження:

– метод теоретичного узагальнення – при дослідженні теоретичних аспектів цифровізації банківського сектору,

– аналіз та синтез, порівняльний та статистичний аналіз – при зборі статистичних даних, їх систематизації, аналізі та узагальненні,

– графічний метод – при відображенні результатів дослідження на рисунках, схемах.

– кореляційно-регресійний аналіз – при визначенні залежності між показниками фінансової безпеки та індексів цифрової економіки, та ВВП.

Інформаційною базою для роботи є звіти Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики, відповідні офіційні дані Національного банку України, навчальні посібники, наукові статті, науково – аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних авторів, інформаційні матеріали, електронні ресурси, представлені в мережі інтернет.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

1.1 Теоретичні основи визначення фінансової безпеки

В сучасних умовах розвитку економічної сфери країни фінансова безпека є однією з найважливіших характеристик її економічного розвитку. Вона є складовою економічної безпеки. Це перш за все індикатор та показник ефективної діяльності держави у фінансовій сфері.

На сьогодні науковці не дійшли до спільної думки щодо точного визначення сутності та змісту поняття «фінансова безпека». Деякі варіанти трактування поняття науковцями такими, як Барановський О.І., Бланк І., Болгар Т., Вовк В., Єрмошенко М. та Клоков Є. наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Сутність поняття «фінансова безпека»

Автор	Визначення терміну
Барановський О.І.	Одна з важливих компонентів економічної безпеки, яка показує на відсоток захищеності інтересів з фінансової сторони, забезпеченість держави фінансовими ресурсами, а також стан всіх фінансових систем держави
Бланк І.	рівень фінансового стану, який показує на скільки захищені, а також збалансовані фінансові інтереси від ризиків різного характеру, за допомогою яких існують необхідні умови фінансової підтримки в поточному і майбутньому періоді
Болгар Т.	стан банківських установ, що виникає під впливом загроз як внутрішніх так і зовнішніх та виробляється стійкість до них, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Вовк В.	стан банківської системи, що характеризує можливість витримати зовнішні та внутрішні загрози банківської діяльності для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах нестабільного впливу середовища та в змозі захистити фінансові інтереси зацікавлених сторін
Єрмошенко М.	стан держави, з фінансової сторони, який відображає збалансованість та стійкість щодо негативних впливів як зовнішніх так і внутрішніх, та в змозі забезпечити нормальне існування економічної системи та її зміцнення
Клоков Є.	стан фінансових відносин, коли існують нормальні умови задля збереження фінансової системи держави

Джерело: створено автором на основі даних [4; 5; 8; 9; 11; 24]

Деякі з цих науковців, що наведені в таблиці 1.1, розглядають фінансову безпеку як єдине ціле з економічною безпекою і поєднують ці два поняття, як фінансово-економічна безпека. Але в більшості наукових праць все ж таки фінансова безпека є складовою економічної безпеки держави.

Обґрунтувавши різні підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека» найбільш правильнішим слід вважати визначення фінансової безпеки, що наведено в Наказі №1277 від 29.10.2013р. Міністерства економічного розвитку та торгівлі [1].

Фінансова безпека - це стан фінансової системи в країні, при якому виникають ті умови з фінансової сторони, що необхідні для ефективного розвитку країни з економічної точки зору, забезпечується стійкість системи до різних ризиків та загроз, виникають сприятливі умови для фінансової системи держави [1].

Основним компонентом фінансової безпеки є розвиток фінансової системи та підвищення іміджу країни в економічному секторі. Метою фінансової безпеки є надання можливостей країні зменшити, скоротити та протистояти економічним загрозам, які відбуваються через різні фактори та чинники, за допомогою створення достатнього рівня для фінансування програм та різних заходів власними фінансовими ресурсами держави. В залежності від мети можна виокремити, що основним завданням фінансової безпеки є процес забезпечення та захищення фінансових ресурсів та інтересів суб'єктів господарювання країни.

На даному етапі розвитку економіки не існує чіткого визначення сутності та змісту фінансової безпеки. І це у свою чергу перешкоджає в деякій мірі у розвитку методичних засад до оцінки фінансової безпеки та до реалізації наукових досліджень та запровадження чіткого механізму щодо управління фінансовою безпекою в країні. Відносно цього з'являється ще одне з головних завдань. Це узагальнення всіх підходів щодо сутності фінансової безпеки, що в подальшому надає можливість краще досліджувати фінансову безпеку, а також шляхи її зміцнення. До завдань формування фінансової безпеки також можна віднести:

створення достатньої адекватної платформи для матеріальної захищеності суспільства від негативного впливу зовнішнього середовища; можливість держави сформувати потенціал з достатнього до розширеного.

Принципами формування фінансової безпеки є:

- підзвітність, чинність, ясність та додержання вимог контролю за роботою сектора безпеки;
- законодавче урегулювання;
- проведення ряду заходів задля розвитку сектора безпеки, як одного з важливих засобів існування державної політики у сфері національної безпеки;
- додержання нормативів міжнародного права;
- інтереси України у міжнародних стараннях задля миротворчих дій, міждержавним співробітництвом та безпеки на міжнародному рівні.

З метою забезпечення ефективної фінансової безпеки необхідно здійснювати контроль за її індикаторами, а саме: ВВП; валовим боргом; валютним курсом; рівнем монетизації; дисконтною ставкою Національного банку України.

Фінансова безпека включає складові, що наведені в рисунку 1. 1

Рисунок 1.1 – Складові фінансової безпеки (створено автором на основі [1])

Банківська безпека показує рівень фінансової стійкості банківських установ країни, та має на увазі задоволення результативності в роботі установ банківського напрямку, існування на безпечному фінансовому рівні, незалежно від різних небезпек.

Розвиток фондового, страхового ринків, який в повному обсязі забезпечує потреби людства в фінансових послугах та його рівень є показниками безпеки небанківського фінансового сектору.

Боргову безпеку показує характеризує показник заборгованості, який дає інформацію про використання різних запозичень та їхнє співвідношення, враховується вартість користування ними, для нормального задоволення соціальних та економічних потреб і це не загрожує фінансовій ланці країни.

Бюджетна безпека – це стан державних фінансів, при якому забезпечується платоспроможність та стійкість та органи державної влади виконують поставлені перед ними функції ефективно.

Валютна безпека – це стан курсоутворення, при якому існують довірчі відносини людей до національної валюти та її стійкості, існують нормальні умови для розвитку вітчизняної економіки, відбувається залучення інвестицій з-за кордону в країну, а також на високому рівні відбувається захищеність від різних коливань на міжнародних валютних ринках.

Стан грошово-кредитної системи країни, який має можливість покрити потреби в кредитних ресурсах суб'єктів господарювання і не спричинятиме небезпеку для економічного зростання країни – це грошово – кредитна безпека.

На основі розглянутих теоретичних основ фінансової безпеки та її складових в подальшому в роботі будемо аналізувати складові фінансової безпеки та її індикатори.

1.2 Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки

Оцінку рівня фінансової безпеки та методичні підходи вивчали та продовжують вивчати багато сучасних дослідників. Підхомий О. М. вивчав інструменти та стратегії формування фінансової безпеки України. Винниченко О. М. досліджував процеси та результати оцінки стану фінансової безпеки України в цілому. Дячек С. М., Наконечна Н. В., Сиволап Л. А. намагалися виділити проблеми оцінки рівня фінансової безпеки держави, пропонували шляхи їх вирішення, узагальнювали методологічні підходи щодо оцінювання рівня фінансової безпеки України.

Також такі вчені, як Сяоху Д., Мей Ч., та Юнь Х. розглядали фіскальні трансферні платежі, як інструмент збалансування фінансових витрат задля того, щоб населення мало доступ до державних послуг. Але недоліком є те, що в даному підході увага приділена була лише окремій сфері послуг, а саме бібліотечній.

В даній роботі я приділила увагу 4 методичним підходам до визначення рівня фінансової безпеки:

- «Багатофакторна логіт-модель» науковця Качмарек Я.;
- «Процес шифрування» вчених Пан Ш, Вей Ц., Ху Ш.;
- «Регіональний метод» вчених Матвійчук В. І., Нешко Р. М., Внукова Н. М. та Погосова М. Ю.;
- «Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», які затверджені Наказом №1277 від 29.10.2013р. Міністерства економічного розвитку та торгівлі.

Проаналізувавши методичні підходи можна дійти до такого висновку, що всі пропозиції запропоновані вченими мають сенс існування задля визначення методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки держави, але вони не систематизовані і не обґрунтовані належним чином на науковому рівні, а їхня

доцільність не підтверджена практичним досвідом. Аналіз переваг та недоліків кожного з методичних підходів наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Переваги та недоліки методичних підходів

Методичний підхід	Переваги	Недоліки
«Багатофакторна логіт-модель»	Великий діапазон даних, висока якість даних.	Використовується лише на мікрорівні.
«Процес шифрування»	Захист та конфіденційність фінансової інформації.	Пов'язана з технічними механізмами.
«Регіональний метод»	Загрозливий рівень безпеки одного регіону не впливає на рівень безпеки іншого регіону.	Статистична інформація надається із запізненням та на рівні держави, що формує певні проблеми при розрахунку деяких індикаторів. Інформацію неможливо розділити по регіонам.
«Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України»	Обґрунтовані належним чином на науковому рівні. Затверджені на рівні держави. Використовуються державними органами не лише для розрахунку фінансової безпеки, а й економічної безпеки.	

Джерело: створено автором на основі [1; 10; 27; 28]

В результаті проведеного аналізу переваг та недоліків методичних підходів щодо оцінювання рівня фінансової безпеки вирішено використовувати в роботі методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, які затверджені Міністерством економічного розвитку та торгівлі згідно Наказу №1277 від 29.10.2013р.

Метою створення методичних рекомендацій є визначення рівня економічної безпеки України. Фінансова безпека країни є однією з важливих складових економічної безпеки країни, не лише України, а і всіх країн світу. Сучасний стан фінансової безпеки характеризується певним набором показників, що включають індикатори банківської безпеки, індикатори боргової безпеки, індикатори небанківського фінансового ринку, індикатори бюджетної безпеки, індикатори

грошово-кредитної безпеки та індикатори валютної безпеки. В таблиці 1.3 представлені компоненти банківської безпеки, як складової фінансової безпеки.

Таблиця 1.3 – Компоненти банківської безпеки

№ з/п	Назва індикатора, од. виміру	Спосіб розрахунку
1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, %	прострочена заборгованість за кредитами, млн. гривень / кредити надані, млн. гривень x 100
2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	кредити, надані резидентам, млн. гривень / депозити, залучені депозитними корпораціями від резидентів, млн. гривень x 100
3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	-
4	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	(кредити, надані резидентам строком від 1 до 5 років, млн. гривень + кредити, надані резидентам строком понад 5 років, млн. гривень) / (депозити, залучені від резидентів строком від 1 до 5 років, млн. гривень + депозити, залучені від резидентів строком понад 5 років)
5	Рентабельність активів, %	-
6	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	-
7	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	обсяг активів п'яти найбільших банків за розмірами активів, млн. гривень / активи банків, усього, млн. гривень

Джерело: створено автором на основі даних [1]

В таблиці 1.4 наведені індикатори боргової безпеки.

Таблиця 1.4 – Індикатори боргової безпеки

№ з/п	Назва індикатора, од. виміру	Спосіб розрахунку
1	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	обсяг державного та гарантованого боргу, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100
2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	обсяг валового зовнішнього боргу, млн. дол. США x середній курс гривні до дол.США / ВВП, млн.грн
3	Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики, %	-

Продовження таблиці 1.4

4	Індекс ЕМВІ + Україна	-
5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	обсяг офіційних резервних активів, млн. дол. США / обсяг валового зовнішнього боргу, млн.дол.США x 100

Джерело: створено автором на основі даних [1]

В таблиці 1.5 наведені індикатори безпеки небанківського фінансового ринку.

Таблиця 1.5 – Індикатори безпеки небанківського фінансового ринку

№ з/п	Назва індикатора, од. виміру	Спосіб розрахунку
1	Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %	валові страхові премії, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100
2	Рівень капіталізації лістингових компаній, % ВВП	-
3	Рівень волатильності індексу Першої фондової торговельної системи (далі - ПФТС), кількість критичних відхилень (-10 %)	$\sum_{t=1}^T K_t$, де $K_t = \begin{cases} 0, & \text{Tr ПФТС} \geq 90 \text{ відсотків} \\ 1, & \text{Tr ПФТС} < 90 \text{ відсотків} \end{cases}$ при $\text{Tr ПФТС} = \text{індекс ПФТС}_t / \text{індекс ПФТС}_{t-1} \times 100$, t - кожна п'ятниця періоду
4	Частка надходжень страхових премій 3 найбільших СК у загальному обсязі надходжень страхових премій, %	обсяг надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній (крім страхування життя), млн. гривень / загальний обсяг надходжень страхових премій, млн. гривень

Джерело: створено автором на основі даних [1]

В таблиці 1.6 наведені індикатори бюджетної безпеки, як складової фінансової безпеки.

Таблиця 1.6 – Індикатори бюджетної безпеки

№ з/п	Назва індикатора, од. виміру	Спосіб розрахунку
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	дефіцит державного бюджету, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100

Продовження таблиці 1.6

2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	(дефіцит сектору загальнодержавного управління, млн. гривень - дефіцит зведеного бюджету, млн. гривень) / ВВП x 100
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	доходи зведеного бюджету, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100
4	платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	погашення державного боргу, млн. гривень) / доходи державного бюджету, млн. гривень x 100

Джерело: створено автором на основі даних [1]

В таблиці 1.7 наведені індикатори грошово-кредитної безпеки як складової фінансової безпеки.

Таблиця 1.7 – Індикатори грошово-кредитної безпеки

№ з/п	Назва індикатора, од. виміру	Спосіб розрахунку
1	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси, %	M0/M3, млн. грн x 100
2	Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами,	процентні ставки за кредитами, наданими резидентам, відсотків - процентні ставки за депозитами, залученими депозитними корпораціями від резидентів, відсотків
3	Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів	середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відсотки - індекс споживчих цін (до відповідного періоду попереднього року)
4	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам	споживчі кредити, надані домогосподарствам / кредити, надані резидентам x 100
5	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США	-

Продовження таблиці 1.7

6	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків	кредити, надані в іноземній валюті на термін понад 5 років / офіційний курс нац. грош. од. до дол. США у поточному періоді, середній за період / офіційний курс нац. грош. од. до дол. США у відповідному періоді попереднього року, середній за період + кредити, надані в нац. валюті / кредити, надані резидентам
---	---	--

Джерело: створено автором на основі даних [1]

В таблиці 1.8 представлені компоненти валютної безпеки, як складової фінансової безпеки.

Таблиця 1.8 – Індикатори валютної безпеки

Валютна безпека	
Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	офіційний курс національної грошової одиниці до долара США у поточному періоді, середній за період / офіційний курс національної грошової одиниці до долара США у відповідному періоді попереднього року, середній за період
Різниця між форвардним і офіційним курсом гривні, гривень	офіційний курс національної грошової одиниці до долара США, станом на кінець періоду - форвардний курс національної грошової одиниці до долара США, станом на кінець періоду
Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	-
Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	кредити, надані резидентам у іноземній валюті, млн. гривень / кредити, надані резидентам, млн. гривень x 100
Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. дол. США	обсяг валюти, проданої населенню, млрд. доларів США - обсяг валюти, купленої банками в населення, млрд. доларів США
Рівень доларизації грошової маси, %	(переказні депозити в іноземній валюті, млн. гривень+інші депозити в іноземній валюті, млн. гривень+цінні папери, крім акцій в іноземній валюті, млн. гривень) / грошова маса x 100

Джерело: створено автором на основі даних [1]

Ціль фінансової безпеки, як складової економічної безпеки, є гарантування стійкого розвитку не лише фінансової системи України, а й всіх інших структурних та взаємопов'язаних систем країни.

На основі методичних рекомендацій було розраховано 27 індикаторів фінансової безпеки України за 2016-2020 роки, які можна побачити в Додатку А таблиці А.1. Розраховавши індикатори фінансової безпеки знаходимо інтегральний показник фінансової безпеки згідно «Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» за допомогою вагових коефіцієнтів, що наведені в таблиці 1.9 (Наказ №1277 від 29.10.2013р. Міністерства економічного розвитку та торгівлі).

За допомогою вагових коефіцієнтів для розрахунку фінансової безпеки відображаємо формулу для розрахунку фінансової безпеки (1.1).

Таблиця 1.9 – Вагові коефіцієнти для розрахунку фінансової безпеки

№	Субіндекси фінансової безпеки	Значення вагового коефіцієнта
1	Банківська безпека	0,1723
2	Безпека небанківського фінансового ринку	0,1068
3	Боргова безпека	0,1746
4	Бюджетна безпека	0,2023
5	Валютна безпека	0,1686
6	Грошово-кредитна безпека	0,1753

Джерело: створено автором на основі даних [1]

$$ФБ = ФБ_{ба} * 0,1723 + ФБ_{бнфр} * 0,1068 + ФБ_{бо} * 0,1746 + ФБ_{бю} * 0,2023 + ФБ_{в} * 0,1686 + ФБ_{гкб} * 0,1753, \quad (1.1)$$

де ФБ – фінансова безпека;

ФБ_{ба} - банківська безпека,

ФБ_{бнфр} - безпека небанківського фінансового ринку,

ФБ_{бо} - боргова безпека,

ФБ_{бю} - бюджетна безпека,

ФБ_в - валютна безпека,

ФБ_{гкб} - грошово-кредитна безпека.

За методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України було розраховано інтегральний показник фінансової безпеки України, який наведено на рис 1.2 за 2016 – 2020 роки.

Рисунок 1.2 – Інтегральний показник фінансової безпеки України за 2016 – 2020 роки (створено автором на основі власних розрахунків)

Як бачимо з рисунка 1.2 рівень фінансової безпеки з кожним роком зменшується. Це відбувається завдяки тому, що цифровізація стає все більш актуальним процесом в країні. Але фінансова система не готова на всі 100% адаптуватися до процесів інформатизації і рівень фінансової безпеки зменшується, що може призвести до кібератак.

Проаналізувавши методичні підходи можна дійти до такого висновку, що всі пропозиції запропоновані вченими мають сенс існування задля визначення методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки держави, але вони не систематизовані і не обґрунтовані належним чином на науковому рівні, а їхня доцільність не підтверджена практичним досвідом. В роботі використовувала методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, які

затверджені Наказом №1277 від 29.10.2013р. Міністерства економічного розвитку та торгівлі, адже вони обґрунтовані належним чином на науковому рівні, затверджені на рівні держави, використовуються державними органами не лише для розрахунку фінансової безпеки, а й економічної безпеки.

2 ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ В УКРАЇНІ

2.1 Особливості формування цифрової економіки в Україні

В світовій економіці на сьогоднішній день відбувається масштабне використання інформаційних технологій. Відбувається поступовий перехід в цифрову економіку, що має світову назву Industry 4.0 – Четверта індустріальна революція. Важливим процесом є введення цифрових технологій в економічну діяльність будь-якої країни. В результаті цього підприємства стануть більш конкурентоспроможними, соціально-економічний рівень розвитку країн буде зростати, що є важливим значенням на міжнародному економічному ринку.

Науковці по-різному трактують поняття цифрової економіки і деякі з них наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Трагування поняття «цифрова економіка» науковцями

Автор	Визначення терміну
Веретюк С. М.	Трансформація різноманітних сфер економіки шляхом перенесення інформації та знань людини на комп'ютерну техніку.
Карчева Г. Т.	Інноваційна динамічна економіка, яка передбачає активне запровадження інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах соціально-економічної діяльності, що сприяє зростанню ефективності й конкурентноздатності всіх організацій, підприємств та життя людей.
Коляденко С. В.	Створення та просування товарів, програмного забезпечення на електронних носіях високотехнологічними бізнес-структурами з використанням електроніки
Пивоваров Ю.	Діяльність, що пов'язана з використанням новітніх технологій з метою здійснення торгівлі через Інтернет та інших платформах.

Джерело: створено автором на основі даних [7; 10; 12; 14]

В наукових працях існує три важливих складових цифрової економіки, їх виділила Міжнародна організація OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) та вчений Томас Мезенбург [8]:

- підтримуюча інфраструктура (програмне забезпечення для компаній, підприємств, організацій та ін.);
- електронний бізнес (господарська діяльність проводиться через комп'ютер та Інтернет);
- електронна комерція (продаж товарів та послуг через Інтернет).

Цифровізація є важливим поштовхом для розвитку країни. За допомогою неї з'являється нові можливості працевлаштування, започатковується перехід на електронний облік, електронне управління, а також це можливість приєднання до міжнародного онлайн бізнесу.

Україна на даний час перебуває на шляху становлення цифрової економіки та цифрового суспільства. Важливим кроком у даному напрямку є схвалення 6 квітня 2017 р. Стратегії розвитку високотехнологічних індустрій для України до 2025 року, в якій прописані такі основні фундаментальні умови стратегічного розвитку:

- формування Офісу розвитку інновацій для підтримання інноваційних проєктів;
- розвиток експортно орієнтованої інноваційної екосистеми;
- формування програми залучення світових високотехнологічних лідерів для розвитку виробництва, здійснення наукових досліджень та формування робочих місць в Україні;
- сприяння популяризації використання високих технологій, науки та техніки, зокрема серед молоді [3].

Безумовно, в Україні вже і підприємства, і деякі державні органи частково пов'язані з інформаційними технологіями і відбувається поступовий перехід. Малий

і середній бізнес уже працює і Інтернеті та по максимуму використовує інформаційні технології та цифрові методи задля просування своїх послуг, товарів.

В недалекому минулому в Україні неможливо було отримати довідку в державній установі знаходячись вдома. Зараз зробити це набагато простіше, за допомогою цифрових технологій будь-хто може зайти на сайт державної установи і замовити довідку, яку потребує і отримати її на свою електронну пошту, не витрачаючи час на проїзд і на черги. Така ситуація характерна і для банківської сфери. У більшості банків на даний час є свій мобільний додаток, де можна зробити всі платежі, переводи не виходячи з будинку і не витрачаючи час на черги і за допомогою е-підпису тепер всі платежі знаходяться в електронному вигляді.

Медична сфера також в деякій мірі уже перейшла на цифрові технології. В даний час передбачено можливість записатися до сімейного лікаря через електронну чергу, створення декларацій на медичне обслуговування, а також отримання електронного направлення від лікаря. Також доступна технологія отримання результатів аналізів чи консультацій з лікарем на електронну пошту, що значно спрощує витрачання часу на просиджування годинами в черзі заради кількох хвилин у медичному закладі.

В освітньому секторі також помітні зміни в результаті цифрової трансформації освітнього процесу, а саме це онлайн-курси, вебінари, онлайн – конференції, тестування через інтернет. Завдяки цьому не потрібно їхати в інші міста, країни, щоб взяти участь в цих заходах.

У 2018 р. відбулися важливі події для України на етапі цифровізації на вітчизняних просторах: «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» Кабінету Міністрів України, запуск Інтернету 4G, затвердження Закону України «Про електронні довірчі послуги» (підвищення рівня захисту та надійності електронних підписів) та Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (забезпечення захисту інтересів суспільства в кіберпросторі) [2]. Поступово відбувається поширення запровадження цифровізації

у промисловість, зокрема в частині хмарних технологій, робототехніки та 3D друку, що відкриває нові перспективи для виготовлення інноваційних продуктів і послуг [21].

Прикладом використання цифрової економіки в Україні є впровадження електронного державного аукціону з використанням технології blockchain (децентралізованого збереження та захисту даних).

Кожна країна світу впроваджує цифрові технології в економіку і щоб мати уявлення про те, наскільки в країні розвинена цифрова економіка існують різні методи щодо оцінки стану її розвитку.

Одним із поширених методів оцінки стану розвитку цифрової економіки в країнах є розрахунок рейтингів індексів [16; 25; 26]. Основними індексами цифрової економіки є:

- індекс цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index — DESI);
- індекс цифрової еволюції (Digital Evolution Index — DEI);
- індекс прийняття цифровізації (Digital Adoption Index — DAI);
- індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ICT Development Index — IDI);
- глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index — GII);
- індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index — NRI);
- індекс цифровізації економіки (Boston Consulting Group — e-Intensity);
- індекс світової цифрової конкурентоспроможності (IMD World Digital Competiveness Index — WDCI).

На даний момент не всі індекси цифрової економіки застосовуються до України. Україна не має представництва в індексі цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index — DESI) та індексі цифрової еволюції [21].

2.2 Аналіз впливу цифровізації на фінансову безпеку країни

Під час оцінки масштабів цифрової економіки, вартості, що в ній створюється, а також вигоди, що отримується, виникає безліч труднощів. По-перше, немає загальноприйнятого визначення цифрової економіки. По-друге, не вистачає достовірних статистичних даних про її ключові компоненти та аспекти, особливо в країнах, що розвиваються. Хоча вже реалізуються низка ініціатив, покликаних виправити такий стан справ, проте їх все одно недостатньо, і вони ледве встигають за стрімким розвитком цифрової економіки.

За оцінками Світового банку, впровадження цифрових технологій веде до розмивання географічних і фізичних кордонів і відкриває нові перспективи для економічного, соціального та культурного розвитку країн, а також до зростання регіональної і глобальної конкурентоспроможності. За даними Світового банку частка цифрової економіки у світовому ВВП у 2016 році складала 11,5 трлн. дол., тобто 15,5% від ВВП, в 2025 році за прогнозами Світового банку така частка збільшиться до 24,3% і складатиме відповідно 23 трлн.дол.

Розглядаючи вплив цифрових технологій на зростання ВВП країн ЄС до 2025р. група Світового банку відзначає, що проникнення фіксованого широкосмугового доступу в Інтернет додає +1,7% до ВВП, збільшення міжнародної пропускнуї спроможності - 0,66% до ВВП, поширення електронної торгівлі - 0,88% до ВВП [27], що зображено у таблиці 2.2

Рівень цифровізації економіки України відрізняється за галузями, в яких застосовується. У фінансовій сфері України застосування інформаційних технологій відбувається на дуже високому рівні. Але в деяких галузях, особливо в гірничодобувній інформаційні технології застосовуються на дуже низькому рівні. У таблиці 2.3 можна побачити порівняння використання деяких цифрових сервісів в Україні та ЄС.

Таблиця 2.2 – Вплив цифровізації на ВВП країн Європейського Союзу

	Зростання міжнародної пропускної спроможності Інтернету	Зростання проникнення фіксованого широкосмугового доступу	Поширення електронної торгівлі
Покраїновий сценарій	0,55	0,8	0,44
Сценарій з урахуванням цифрового порядку денного	0,66	1,7	0,88
Зростання ВВП	0,11	0,9	0,44

Джерело: створено автором на основі даних [18]

Таблиця 2.3 – Використання деяких цифрових сервісів в Україні та ЄС

Цифровий сервіс	Україна	ЄС
Електронна торгівля у роздрібній торгівлі	4	7
Організації, які застосовують CRM – системи	10	33
Люди, які купують онлайн	23	55
Люди, які отримують послуги онлайн	29	48

Джерело: створено автором на основі даних [18]

В Україні рівень витрат підприємств на розробку нових технологій і продуктів та стан інвестування в інновації є абсолютно незадовільним, якщо порівнювати з світовими лідерами, і катастрофічним, якщо оцінити його з позиції перспектив розвитку країни. Не дивлячись на заяви держави та бізнесу щодо активного впровадження цифрових технологій, далеко не всі вітчизняні підприємства здійснюють трансформацію своєї діяльності в цьому напрямі.

Виділяють 3 види факторів, що є перепорою на шляху впровадження цифровізації: зовнішні, людські, ресурсні обмеження.

До зовнішніх факторів належать:

- недосконалість правового регулювання відносин в цифровій економіці;
- малорозвинена інформаційна інфраструктура;
- захист та конфіденційність даних;

- нерозвинена цифрова довіра;
- відсутність вимог, щодо застосування цифрових технологій;
- відсутність спеціальних заходів державної підтримки використання цифрових технологій.

До людських факторів відносять:

- дефіцит людей, що мають навички роботи з цифровою технікою;
- відсутність фахівців, які можуть працювати з цифровими технологіями;
- різний рівень цифрових знань між працівниками;
- відсутність бажання у працівників змінювати умови праці на цифрові.

До ресурсних обмежень належать:

- відсутність інвестицій;
- відсутність власних коштів у компанії, які можна витратити на введення цифрових технологій;
- високі витрати на програмне забезпечення для переходу на цифрові технології;
- високовартісні проекти із застосуванням цифрових технологій;
- низький інноваційний потенціал організації.

Введення цифрових технологій формує нові перспективи для економічного, соціального та культурного розвитку країн, а також до зростання регіональної і глобальної конкурентоспроможності. Застосування інформаційних технологій у фінансовій сфері України відбувається на високому рівні.

2.3 Оцінка взаємозв'язку між цифровізацією та фінансовою безпекою в Україні

Процес цифровізації є важливим періодом в розвитку країни. В цей період не лише фінансова безпека, а й економічна є більш вразливою до переходу на цифрову економіку. В результаті цього варто проаналізувати взаємозв'язок між показником фінансової безпеки України за 2016-2020 роки та індексами цифрової економіки, що використовуються в Україні. Це глобальний інноваційний індекс (GII) та індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (IDI), які наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Індеси цифрової економіки України за 2016-2020рр

Рік	Глобальний інноваційний індекс (GII)	Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (IDI)
2016	35,72	5,19
2017	37,62	5,23
2018	38,52	5,31
2019	37,4	5,62
2020	36,32	5,84

Джерело: створено автором на основі даних [24]

На основі проаналізованих даних фінансової безпеки та двох індексів цифрової економіки було зроблено кореляційно-регресійний, що показує залежність фінансової безпеки від індексів цифрової економіки.

Запровадження інформатизованих технологій, у тому числі цифрових сервісів, впливає на економічний розвиток країн, зокрема на показник ВВП. Тому для початку проаналізовано залежність ВВП від індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та зроблено кореляційно-регресійний аналіз, що показує їх взаємозалежність, оскільки цифрові технології впливають та збільшують ВВП.

Економетрична модель взаємозв'язку:

$$y_t = 4,86 + 0,31x_1 + \varepsilon_t, \quad (2.1)$$

де y_t – ВВП,

x_1 - індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій,

ε – стохастична складова моделі.

Коефіцієнт кореляції = 0,85. Між ВВП та індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій існує тісний зв'язок. Тобто ВВП залежить від зміни індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. При збільшенні індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій збільшується ВВП. На рисунку 2.1 зображена діаграма зростання ВВП протягом 2016-2020 рр.

Рисунок 2.1– ВВП України 2016-2020рр. (створено автором на основі [27])

Основними чинниками зростання ВВП України стали сприятливі умови на зовнішніх сировинних ринках, що посприяло збільшенню обсягів експорту товарів та послуг, високому попиту населення, який стимульований зростанням мінімальної

заробітної плати, а також поступовим пом'якшенням карантинних обмежень, завдяки чому поступово відновлюється бізнес.

Для початку встановили наявність кореляційного зв'язку між фінансовою безпекою та глобальним інноваційним індексом.

Економетрична модель взаємоз'язку:

$$y_t = 0,64 + 0,0002x_1 + \varepsilon_t, \quad (2.2)$$

де y_t – фінансова безпека,

x_1 – глобальний інноваційний індекс,

ε – стохастична складова моделі.

Коефіцієнт кореляції становить 0,01013. Економетрична модель показує не тісний зв'язок між цими двома значеннями, тобто фінансова безпека майже не залежить від зміни глобального інноваційного індексу, що пояснюється, на нашу думку тим, що глобальний інноваційний індекс буде мати взаємозв'язок з більш глобальним показником, таким як економічна безпека. Адже фінансова безпека є однією з складових економічної безпеки.

Наступним етапом було встановлення наявності кореляційного зв'язку між фінансовою безпекою та індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Економетрична модель взаємоз'язку:

$$y_t = 1,11 - 0,08x_1 + \varepsilon_t, \quad (2.3)$$

де y_t – фінансова безпека,

x_1 – індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій,

ε – стохастична складова моделі.

Коефіцієнт кореляції становить 0,91491, що показує тісний обернений зв'язок між цими двома значеннями. Тобто фінансова безпека обернено залежить від зміни індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, тобто при збільшенні індексу зменшується фінансова безпека.

Україна ще не в повній мірі готова переходити на цифрову економіку. Недосконало вивчена ідея переходу на цифрову економіку і фінансова система не готова до повної цифровізації. Це призведе до зниження рівня фінансової безпеки, погіршення фінансових умов для стабільного соціально-економічного розвитку країни, а також не буде забезпечуватися стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, відбуватимуться кібератаки у фінансовому секторі.

Згідно звіту Всесвітнього економічного форуму [27], кібератаки належать до п'ятірки головних небезпек, що загрожують людству на ряду з природними катастрофами і зміною клімату. За останні роки кіберзлочинність зросла в десятки разів. Сьогодні основні ризики характерні для фінансово-кредитної галузі, але вже зараз загроза може стати актуальною для всіх галузей. Кіберзагрози характеризуються тим, що вони постійно змінюються і з'являються практично щодня.

Проаналізувавши взаємозв'язок між показником фінансової безпеки України та глобальним інноваційним індексом і індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій можна зробити наступні висновки: існує обернений взаємозв'язок між показником фінансової безпеки та індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; існує прямий взаємозв'язок між ВВП та індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Важливим чинником, який впливає на сучасну світову економіку є глобальна цифровізація. Відбуваються зміни в суспільних потребах, з'являються нові бізнес-моделі, умови та можливості для ведення діяльності суб'єктів господарства.

Цифрова економіка стає поштовхом для різних соціально-економічних сфер на перспективу. На даний момент цифровізація стала популярним явищем у всіх сферах життя суспільства, а також і держави, хоча донедавна була пріоритетом лише деяких інноваційних компаній. Але в сучасних умовах залишається неповністю вирішеною проблема недостатнього вивчення розповсюдження цифровізації в усіх галузях економічного розвитку країни і це зумовлює необхідність в розвитку та удосконаленні інструментів управління цифровізацією. Так, в залежності від рівня фінансової безпеки держави, добробуту населення, соціального стану населення, показників розвитку бізнесу в країні, малого та середнього особливо, інвестиційної привабливості країни постає вибір інструментарію управління. В основі управління фінансовою безпекою країни повинен бути організаційно-економічний механізм, завдяки якому будуть сформовані методи, інструменти та важелі впливу на різні суб'єкти господарювання. Одним з перших етапів управління фінансовою безпекою є аналіз способів, за допомогою яких держава має право втручатися в управління фінансовою безпекою країни. Враховуючи особливості формування фінансової безпеки України, управлінням повинні займатися державні регулятори країни. До основних державних регуляторів відносяться: Рахункова Палата України, Міністерство фінансів України, Державне казначейство України, Державна контрольно-ревізійна служба України, Національний банк України.

Основними напрямками підвищення рівня фінансової безпеки на сучасному етапі розвитку країни за умови переходу на цифрову економіку є:

1. Стимулювання суб'єктів підприємництва за рахунок підвищення їх інвестиційної привабливості;
2. Оптимізація в управлінні грошово-кредитною політикою країни.

Задля забезпечення цих двох напрямків потрібно:

- удосконалити нормативно-правове забезпечення у відповідності до міжнародних стандартів;
- використовувати зарубіжний досвід у процесі управління фінансовою безпекою країни;
- посилити відповідальність за порушення в управлінні безпекою у порушенні нормативних актів.
- надавати податкові пільги та канікули суб'єктам господарювання, запровадити пільгове кредитування для підтримання підприємницького сектору та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання;
- оптимізувати та спростити процедури кредитування;
- надавати для малого та середнього бізнесу дотації, субвенції;
- оптимізувати систему кредитування для «новачків» у бізнесі;
- знижувати облікові ставки НБУ для малого та середнього бізнесу;
- проводити консультації з нормативного регулювання при веденні бізнесу;
- залучати іноземні інвестиції;
- стимулювати інвестиційну діяльність.

Також серед пріоритетних напрямків є вирішення проблем, що пов'язані з належним рівнем безпеки фінансової діяльності, а саме:

- адекватні розрахунки та прогнозування основних макроекономічних показників;
- проведення реформи в бюджетному процесі на всіх рівнях;

- зменшення зовнішнього боргу за рахунок скорочення фінансування дефіциту бюджету зовнішніми запозиченнями;
- підвищення довіри до ринку цінних паперів;
- проведення процесу залучення позичкового капіталу;
- зниження доларизації економіки;
- забезпечення стійкості фінансової системи за рахунок золотовалютних запасів.

Отже, для підвищення рівня фінансової безпеки влада країни повинна активно долучитися до реалізації заходів з підвищення такої безпеки в контексті інтенсивного запровадження цифрових технологій та в умовах максимально лояльної імплементації цифрової трансформації для економіки України.

ВИСНОВКИ

Цифрова економіка є основним процесом розвитку світового масштабу. В світовій економіці на сьогоднішній день відбувається масштабне використання інформаційних технологій. Відбувається Четверта індустріальна революція. Важливим процесом є введення цифрових технологій в економічну діяльність будь-якої країни. Цифрова економіка стає поштовхом для різних соціально-економічних сфер на перспективу. На даний момент цифровізація стала популярним явищем у всіх сферах життя суспільства, хоча донедавна була лише в пріоритетах деяких інноваційних компаній.

За умов цифрової економіки та важливим процесом інформатизації для економічного розвитку виникають загрози. Відбуваються зміни у фінансовій безпеці, а саме це вплив на неї. Задля застереження від загроз та інших атак треба запровадити заходи щодо удосконалення методів забезпечення фінансової безпеки.

На основі проаналізованих даних фінансової безпеки та глобального інноваційного індексу і індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій було зроблено кореляційно-регресійний аналіз, що показує залежність фінансової безпеки від індексів цифрової економіки. Фінансова безпека тісно обернено залежить від зміни індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, тобто при збільшенні індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій зменшується фінансова безпека, що пов'язане з недосконалим вивченням цієї тематики.

Проаналізувавши індикатори фінансової безпеки, можна дійти до висновку, що Україна ще не в повній мірі готова переходити на цифрову економіку. Повністю не досконало вивчена ця ідея переходу на цифрову економіку і фінансова система не готова до повної цифровізації. Недосконало вивчене це

питання призведе до зменшення рівня фінансової безпеки, погіршення умов стабільного соціально-економічного розвитку країни, зниження стійкості до фінансових шоків та дисбалансів, появи кібератак у фінансовому секторі.

Для підтримки фінансової безпеки країни потрібно постійно моніторити та аналізувати показники фінансової безпеки, щоб фінансова система ефективно могла функціонувати. Необхідно прогнозувати та вчасно реагувати на виявлення факторів та чинників, які впливають на фінансове середовище. Діяльність суб'єктів господарювання та діяльність країни в цілому повинна бути націлена на ефективність показників конкурентоспроможності, незалежності, фінансової стійкості фінансової системи та її складових.

Стан фінансової системи держави, та її безпека визначається за допомогою певних показників за певний період. Країна повинна бути забезпечена фінансовою безпекою постійно і стабільно з метою миттєвої реакції на різні ситуації, що виникають під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників та факторів та своєчасної реакції й усунення наслідків.

Пріоритетними напрямками з управління фінансовою безпекою є: удосконалення нормативно-правового забезпечення у відповідності до міжнародних стандартів; використання зарубіжного досвіду у процесі управління фінансовою безпекою країни; посилення відповідальності за порушення в управлінні безпекою у порушенні нормативних актів; пільгове кредитування для підтримання підприємницького сектору та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання; проведення реформи в бюджетному процесі на всіх рівнях; зменшення зовнішнього боргу, за рахунок скорочення фінансування дефіциту бюджету зовнішніми запозиченнями; підвищення довіри до ринку цінних паперів; проведення процесу залучення позичкового капіталу; зменшення бюджетного дефіциту; зниження доларизації економіки; забезпечення стійкості фінансової системи, за рахунок золотовалютних запасів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі №1277 від 29.10.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 02.12.2021)
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 02.12.2021)
3. Стратегія розвитку високотехнологічних індустрій для України до 2025 року. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT2490> (дата звернення: 02.12.2021)
4. Барановський О.І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. Київ : УБС НБУ, 2014. Т. 1 : Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
5. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: «Ника-Центр», 2002. 751 с.
6. Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / Т. М. Болгар. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 22 с.
7. Веретюк С.М., Пілінський В.В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. *Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку*. 2016. № 2(42). С. 51–58.
8. Винниченко Н.В. Оцінка стану фінансової безпеки в Україні. *Економічний часопис – XXI*. – 2014. – № 3-4(2). – С. 47-50

9. Внукова Н.М., Погосова М.Ю. Фінансова безпека регіонів у контексті транскордонного співробітництва. *Системи обробки інформації*. 2010. Вип. 3. С. 105—106.

10. Вовк В. Я. Теоретические основы обеспечения финансовой безопасности. *Проблеми економіки*. № 4. 2012. С. 200-204.

11. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека. *Віче*. 1998. № 11. С. 61–73.

12. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3 (27). С. 13–21.

13. Клоков Е.А. Финансовая безопасность государства: сущность и современные угрозы. *Научный вестник Омской академии МВД России*. 2010. № 2. С. 43–47.

14. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 106–107.

15. Ляшенко В.І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія / В.І. Ляшенко, О.С. Вишневський; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. К.: 2018. 252 с.

16. Малюта Л. Я., Дерманська Л. В. Інноваційно-цифрові перспективи розвитку економіки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69). № 2. С. 55–60.

17. Марина А.О. Фінансова безпека країни в умовах фінансової інтеграції: концептуальні положення. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2013. № 2/1. С.22-25.

18. Марченко О. Цифрова економіка в Україні: основні тенденції та перспективи розвитку. *Галицький економічний вісник*. 2020 №4 (65). С 34 – 40.

19. Мирончук В.М., Паночишин Ю.М. Оцінка рівня фінансової безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №17/2. С. 31 – 34.
20. Пантелєєва Н. М. Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства: монографія. Київ. ДВНЗ "Університет банківської справи", 2019. 299 с.
21. Пантелєєва Н. М. Фінансова безпека в умовах цифрової економіки: очікування і реальність. *Фінансовий простір*. 2020. №2 (38). С.22 – 37.
22. Рекуненко І.І., Бочкарьова Т.О., Кононенко С.В. Оцінка фінансової безпеки України. *Причорноморські економічні студії*. 2019. №40. С. 211 – 216.
23. Руденко М.В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 61—65.
24. Семенов А.Ю. Аналіз світових рейтингів оцінки формування та розвитку цифрової економіки та місце України в них. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Вип. 43. С. 38-43.
25. Субботович Ю., Антропова О. Індикатори фінансової безпеки України. *Світ фінансів*. 2013. №2. С 144 – 151.
26. Фіщук В. Цифрова інфраструктура економічного зростання. Новое время. 2017. 186 с.
27. Пишуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Київ. Центр Разумкова, 2020. 274с.
28. Kaczmarek J. The Mechanisms of Creating Value vs. Financial Security of Going Concern – Sustainable Management. *Sustainability*. 2019. Vol. 11. P. 2-23.
29. Pan S., Wei J., Hu S. Multimed Tools Appl. URL: <https://doi.org/10.1007/s11042-018-7144-5>.
30. The Fletcher School at Tufts University & Mastercard. (2017). The Digital Evolution Index (DEI 2017) URL: [https://globalrisk.mastercard.com/wp-content/uploads/2017/07/Mastercard_DigitalTrust_PDFPrint_\\$FINAL_AG.pdf](https://globalrisk.mastercard.com/wp-content/uploads/2017/07/Mastercard_DigitalTrust_PDFPrint_$FINAL_AG.pdf)

31. The Concept of a 'Digital Economy' [Electronic resource]. – Access mode: <http://odec.org.uk/theconcept-of-a-digital-economy/> – Title from the screen.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Показники фінансової безпеки за секторами за 2016-2018рр.

№	Показник	Рік				
		2016	2017	2018	2019	2020
1. Банківська безпека						
1.1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків	30,47	54,54	52,85	48,41	43,67
1.2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	134,50	125,88	107,77	93,26	87,72
1.3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	39,58	46,34	48,05	51,28	52,89
1.4	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	4,13	3,41	3,76	4,16	5,08
1.5	Рентабельність активів, %	-12,60	-1,93	1,69	4,26	2,44
1.6	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків	55,63	26,21	89,97	73,72	58,03
2. Безпека небанківського фінансового ринку						
2.1	Рівень проникнення страхування, %	1,71	1,50	1,48	1,46	0,98
2.2	Рівень капіталізації лістингових компаній, у ВВП	29,21	3,21	0,82	0,41	0,28
2.3	Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість відхилень (-10%)	1	1	0	0	0
2.4	Частка страхових премій Знайбільших СК у сукупних, %	15,6	14,7	18,90	21,3	14,9
3. Боргова безпека						
3.1	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків	80,97	71,8	60,94	59,61	62,21
3.2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків	41,64	36,59	31,22	30,79	29,18
3.3	Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики (далі - ОВДП) на первинному ринку, відсотків	9,16	10,47	17,79	16,93	10,2
3.4	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	42,58	48,37	51,89	53,76	63,09
4. Бюджетна безпека						
4.1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	-2,94	-1,6	-1,66	-1,96	-5,17

Продовження таблиці А.1						
4.2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП	-2,1	-0,83	-0,25	-0,84	-3,21
4.3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	32,84	34,08	33,28	32,83	32,01
4.4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків	33,85	28,3	20,32	15,27	13,36
5. Валютна безпека						
5.1	Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	1,18	1,05	1,01	1,02	1
5.2	Різниця між форвардним та офіційним курсом гривні, грн.	9,09	-8,78	-2,17	-1,93	-2,03
5.3	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	3,7	4,6	6,84	7,36	9,09
5.4	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі, %	45	42,85	43,72	39,2	35,12
6. Грошово-кредитна безпека						
6.1	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків	28,51	27,51	28,46	29,83	30,64
6.2	Різниця між процентними ставками за кредитами та процентними ставками за депозитами (крім НБУ),	5,46	6,28	6,32	6,4	6,53
6.3	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, %	10,17	12,01	14,13	15,96	17,71
6.4	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, %	50,59	56,15	57,24	58,47	59,82
6.5	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. дол. США	15,1	14,3	13,87	13,41	13,08